

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖSZÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Gálavacsora zárta a WJC ügyvezetőinek budapesti tanácskozását

A Pesti Vigadóban Heisler András Mazsihisz-elnök és Sztáray Péter államtitkár beszéde vezette föl azt a díszvacsorát, amellyel hivatalosan is véget ért a Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) ügyvezető igazgatónak többnapos budapesti munkalátogatása.

Elsőként a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, Heisler András köszöntötte a Zsidó Világkongresszus országos ügyvezetőit, igazgatóit, valamint a magyar zsidó közösségek és szervezetek képviselőit a Pesti Vigadóban rendezett ünnepi díszvacsorán. Az eseményen megjelent dr. Fröhlich Róbert országos főrabbi, dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője és Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnöke is.

Köszöntőbeszédében Heisler András azt hangsúlyozta, hogy a magyarországi zsidóság biztonságban, fizikai atrocitásoktól mentesen élheti minden napjait és hiteletét, amiért épített úgy köszönet illeti a Szövetségenek a magyar rendőri hatóságokkal együttműködésben dolgozó biztonsági szolgálatát, mint a magyar kormányt, amely védő magyar zsidó állampolgárait. Másfelől azonban igenis ki kell mondani: vannak aggasztó jelenségek a magyar társadalomban, s ilyen helyzetben nem tudni, hogy hol húzódik az a bizonyos vörös vonal, amit az antiszemita gyűlölködő hirdetői átlépnek.

A Mazsihisz elnöke megemlíttette, hogy sajnos éppen a magyar zsidóságban belül lehetünk tanú éles ellentéteknek, s ezek között kitért arra a tavalyi esetre, amikor a Chábád mozgalom magyarországi képviselői izraeli vallási bíróság előtt akarták citálni a Mazsihisz és a magyar kormányt. Ezt a támadást visszavertük, és ezzel kapcsolatban fontos megem-

Sztáray Péter államtitkár köszönti a résztvevőket

líténi azt is, hogy a magyar kormány igen korrektan állt hozzá ehhez az ügyhöz – mondta Heisler András.

A Szövetség elnöke méltatta az Orbán Viktor által vezetett kormányoknak a magyar zsidó közösségek, s azon belül a Mazsihisz részére nyújtott anyagi támogatását. Megjegyezte: az igaz, hogy Magyarországon a holokauszt – az Orbán-kormány intézkedéseinek hatására – tananyag az iskolákban, és a holokauszt külön emléknapot is kapott, ugyanakkor jó volna – tette hozzá az elnök –, ha a holokausztal kapcsolatos tananyagot a Mazsihisz is véleményezhetné.

Az igazat mondja, ne csak a valódi verssorral szólva az elnök úgy fogalmazott: az igaz, hogy a kormány zérő toleranciát hirdetett az antiszemizmus ellen, ám a valóságban vannak olyan újságírók és történészek, akik nézeteikkel és összeesküvés-elméleteikkel szennyezik a magyar

közéletet. Heisler András szerint mindezt azért fontos megemlíteni, mert a Szövetség hisz a demokratikus partnerség eszméjében, márpedig a demokrácia és a partnerség jegyében az összinte párhuzsas a legfontosabb.

Végezetül a Mazsihisz elnöke szólt arról, hogy öt magyar zsidó szervezet a WJC támogatásával az elmúlt hónapokban komoly segítséget nyújtott az ukrainai haború elől menekülőknek. Volt olyan időszak, amikor az együttműködő zsidó szervezetek több mint 1200 hittestvérünk biztonságáról és ellátásáról gondoskodtak, ami nem lett volna lehetséges a WJC támogatása nélkül.

A rendezvény résztvevői a magyar kormány nevében Sztáray Péter, a Külügyminiszteri és Külügyminiszteri biztonságpolitikáért felelős államtitkára köszöntötte, aki előjáróban arról beszélgett, hogy az országban számos épület, létesítmény és emlékhely tanúskodik arról, mi-lyen sokat köszönhet a magyar zsidóságnak a magyar nemzet.

A magyar kormány nevében kijelentettem, hogy elkötelezettek vagyunk minden magyar zsidó közösséggel, minden Izrael országa iránt – fogalmazott az államtitkár. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kormány az ENSZ-től kezdve az Európai Unióig az összes nemzetközi fórumon Izrael pártját fogta, és ez nem fog változni a jövőben sem.

Mint mondta, valóban vannak elkötelezettek a magyar zsidó szervezetek között, ám a magyar kormány kiégyensúlyozottan áll hozzá ezekhez az ügyekhez, és a vitás kérdéseket nem kívánja a zsidó szervezetek helyett megoldani. Sztáray Péter szerint a jövőben arra kell a hangsúlyt helyezni, hogy a magyar kormány a magyar zsidó közösségekkel minél gyümölcsözöbb együttműködést valósítson meg, mert az összefogás még hatékonyabban munkálkodhatnak a különböző fejlesztések megvalósításán.

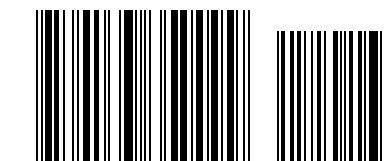
Végül a biztonságpolitikáért felelős államtitkár azt kívánta a WJC szerte a világból érkezett vezetőinek, hogy a saját országukban is ugyanolyan békében és nyugalomban éljenek, amilyen békében és nyugalomban él a magyar zsidóság. (MTI)

Szíjjártó: Magyarország szövetségesként tekint Izraelre

Szíjjártó Péter külügyminiszter Facebook-bejegyzésében arról számolt be, hogy telefonon beszélt Jair Lippal, Izrael leendő miniszterelnökével. Hozzátette: Magyarország szövetségesként tekint Izraelre, minden megteszünk annak érdekében, hogy a nemzetközi szervezetekben végre korrekt hozzáállásban részesüljön a barátaink.

Mint Szíjjártó Péter fogalmazott, újra felörgött az amúgy sem unalmas belpolitikai élet Izraelben. A kneszet feloszlatairól szóló döntés után megkezdődött a felkészülés a következő választásra. Várhatóan Jair Lapid külügyminiszter-kollégám veszi át a miniszterelnöki pozíciót. Telefonon beszélünk, és áttekintettük a kétoldalú kapcsolatokat – ismertette.

91770133350099

22013

Emléktábla a nyilasok alatt embereket mentő katonatisztnak

Csipkés Ernő nem akadékoskodó bürokrata, hanem az emberiesség parancsát szem előtt tartó katonatiszt volt, akinek több száz üldözött köszönhette az életét – hangzott el Csipkés Ernő ezredes (kesőbb címzetes vezérőrnagy) emléktáblájának felavatása alkalmából az egykor Kilián laktanyánál. Heisler András, a Mazsihisz elnöke bejelentette: a Szövetség kezdeményezi az izraeli Jad Vasem Intézetnél, hogy az emberek mentő katonatiszt kapja meg a Világ Igaza kitüntetést.

Dr. Körmbendi István 99 éves háziorvos hajlott hátú aggastyánként ma ugyanazon kapu előtt állva méltatta Csipkés Ernő érdemeit, ahol 1944 novemberében 21 éves fiatalembérként annak idején belépett, hogy segítseget kérjen Budapest akkorai városparancsnokától.

Azokban a hetekben a fiatal Körmbendi István munkaszolgálatosként dolgoztatták Vácon mintegy 400 társával együtt. Miután megtudta, hogy munkaszolgálatos századát hamarasan deportálták – ami a biztos halált jelentette –, a fiatalembér Vácról az életét kockáztatva gyalogolt el az Úllói út és a Ferenc körút sarkán álló laktanyába, az akkorai városparancsnokságra. Vöröskeresztes dolgozónak álcázta magát, így sikerült bejutnia Csipkés Ernő ezredeshez, Budapest városparancsnához, akitől azt kérte, hogy vezényelje át más szolgálati helyre.

Csipkés Ernő nem akadékoskodó bürokrata, hanem az emberiesség parancsát szem előtt tartó katonatiszt volt, aki több száz üldözött köszönhette az életét. Tölem sem kérte papírokat, hanem az életemet jelentő dokumentumokat percek alatt kiállította számomra – mondta dr. Körmbendi István, aki a kezdeményezésére az egykor laktanya épületének falán felavatták Csipkés Ernő emléktábláját, Bokor Péter építész alkotását.

Amint azt a még mindig aktív dr. Körmbendi István a bensőséges kis ünnepségen elmondta: abból a bizonyos 400 fős munkaszolgálatos századból, ahonnan Csipkés ezredes segítségével kiszabadult, a vészkorszak után csak mintegy harmincan tértek vissza. Ám nem Körmbendi volt az egyetlen, aki az emberséges városparancsnok segített.

Én magam több mint száz, ma már nem élő társam nevében állok itt, akikről tudom, hogy annak idején ők is ennek az emberséges katonatisztnak köszönhetik az életüket – mondta a háziorvos.

Térmezetesen felmerülhet az olvasóban, hogy 1944 novemberében, azaz a nyilas uralom alatt Csipkés ezredes vajon miképpen állhatott szolgálatban, ha ő maga sem náci, sem nyilas érzelmű nem volt, sőt, igyekezett elszabotálni a hatalom parancsait. Körmbendi doktor elmondása szerint erre az volt a magyarázat, hogy Csipkés a Zsidó Tanács kérésére nem szerelt le, attól tartottan ugyanis, hogy ha az ezredes távozik a posztjáról, akkor egy vérszemjás nyilas kerülhet a helyére.

Az ünnepségen beszédet mondott Radvánszki Péter, a Páva utcai körzet rabbija, aki azt hangsúlyozta: Csipkés Ernő a parancsok megtagadásával és elszabotálásával a saját életét kockáztatta annak érdekében, hogy önzetlenül segíthessen az üldözöttek.

Az ország már a német megszállás előtt erkölcsi mélypontron volt, abban az időszakban a magyar intézmények, hivatalok, és sok esetben a lakosság egy része is a zsidóság kifosztásában volt érdekeltek – mondta a rabbi. Egy ilyen milióben egy katonatiszt számára életveszélyt jelentett a zsidók megsegítése. Az önzetlen embermentés az egyik legnemesebb erkölcsi cselekedet, és az önzetlen embermentők számunkra azért fontos etikai mércék, mert általuk marad fenn az emberiségbe vetett hitünk.

A rendezvény Heisler Andrásnak, a Mazsihisz elnökének beszédével zárt, aki azt mondta: a kilencidik kerület eddig bűszke lehetett a zsidókat mentő legendás futballistára, Tóth Potya Istvánnra, de mostantól a Ferencvárosban immár egy másik embermentő, Csipkés vezérőrnagy emlékét is meg kell őrizni. Hozzátette: a Mazsihisz kezdeményezi a Jad Vasem Intézetnél, hogy az egykor városparancsnok megkaphassa a Világ Igaza kitüntetést.

Kácsor Zsolt / Mazsihisz

Középen dr. Körmbendi István házi-orvos Bokor Péter és felesége társaságában

QR-kódot kaptak a sírok a zsidó temetőben

Ötven jelentős ember nyughelyén helyeztek el életrajzi adatokat és képeket tartalmazó QR-kódokat a szegedi zsidó temetőben. A Pick Szeged Zrt. támogatásával megvalósult projektet Ábrahám Vera, a Szegedi Zsidó Hitközség archívumának vezetője, Frahammer Krisztina, az archívum munkatársa és Patarica Dóra történész kezdeményezte.

Kódot kapott mások mellett Pick Márk, a Pick Szalámyigár alapítója is.

Fotó: Török János

A Szegedi Zsidó Hitközség sírkertje szereint az egyik legkülönlegesebb és legszebb temető az országban. Kíválon alkalmas oktatási célokra is. Szeretnénk, ha a sírhelyek jobban hozzáférhetők lennének, ha diákok is kilátogatnának a sírkertbe, ahol 150 év története nyugszik – mondta el lapunknak Ábrahám Vera, aki a tüknyagyapa is itt lelt végső nyughelyre.

A temetőben kötülbeli tízezer sír található, a tervez szerint a közeljövőben több mint 150 nyughelyre helyeznek majd el QR-kódokat.

Az első ötven sír kiválasztásánál próbáltuk a közismertebb elhunytak nyughelyét QR-kódossal ellátni. Ugyanakkor a hitközségi tagjainak hozzájárulásának sírkertje is elláttuk kódokat, akiknek leszármazottai szeretek volna részt venni a projektben, és elláttak mincket a szükséges információkkal a családjukról – részletezette.

A szegedi sírkert a debreceni után hazánk második zsidó temetője, ahol az információadásnak ezt a modern megoldását alkalmazták. QR-kódot kapott mások mellett Löw Lipót, Pick Márk és Heller Ödön. Az archívum vezetője azt is elmondta, az ötven sírhelyen korántsem ötven ember nyugszik. Kódot kapott ugyanis a téglagyári gettóban elhunytak emlékműve és az első világháborús emlékmű is, amelyek több száz sírt jelölnek.

Buk István, a Szegedi Zsidó Hitközség elnöke hozzátette, a zsidó családok régen az imakönyvekben rögzítették a főbb családi eseményeket. Ez a szokás azonban a kor előrehaladtával elkopott. A mai fiatalok már számítógépen rögzítik a jelentős eseményeket, tárolják a fotókat, a QR-kódos technikával ehhez a változáshez igyekeztek alkalmazkodni.

Nem halnak meg igazán, akitet nem felejtenek el – hangsúlyozta Buk István.

K. K. / delmagyar.hu

A Mazsike díjátadó ünnepsége

A Mazsike azzal a céllal alakult, hogy részt vállaljon a magyar zsidóság örökségének és hagyományainak feltárássában, elősegítse a magyar zsidó közösségi élet megújulását, a kulturális törekvések kibontakoztatását, és ösztönözze a zsidó identitás vállalását.

A szervezet a Covid-járvány miatt két esztendő után tartotta meg díjátadó ünnepségét az Óbudai Társaskörben.

Az állófogadással együtt több mint háromórás eseményt Rózsa Péter vezette. Üdvözölte a megjelenteket, néhány monddal bemutatta az újkori magyar kultúra egyik reprezentatív helyét, majd ismertette a programot. A nagy helyiség szinte megtelt az elismérést átvevőkkel, a korábbi díjakoztakkal, a kísérőkkel és az érdeklődőkkel.

Fotó: Simon Zsuzsanna

Elsőként Óbuda-Békásmegyer polgármestere, Kiss László lépett a mikrofonhoz. Köszöntőjéből idézik:

Egészen kivételes kezdeményezések, tudományos, művészeti teljesítmények előtt hajtunk most fejet: emlékezetes játékok, versek, páratlan helytörténeti kutatások, összefoglalások, kiemelkedő dokumentumfilmek, tanítói, vezetői eredmények, közössége építő projektek járultak hozzá az elmúlt években ahhoz, hogy új szempontokkal, új megközelítésekkel, új formákkal gazdagításuk a hagyományt. Ahogy hálával tartoink azoknak is, akik évről évre felhívják a figyelmet ezekre a nagyszerű alkotásokra és munkáakra. Engedjék meg, hogy szívből gratuláljak.

Kirschner Péter, a Mazsike elnöke szólt arról, hogyan is születtek a díjak. Felemelt fejjel járhatunk, mondta, minden tudunk új csodákat varázsolni.

Részlet Bősz Anett főpolgármester-helyettes beszédéből:

A jelenből is ismerünk olyan történeteket, amikor a kultúra szó szerint életet ment. Ez jobbára a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű társadalom csoportjainak gyerekeinek életéről szól. Az ő tanáraik, tanítóik azok, akik legtöbbször a kultúra átadásával, a művészeti ágak tanításával akadályozzák meg, hogy ezek a gyerekek újratermeljék a szüleiktől örökítő nyomort. Rajzolni, festeni, énekelni, táncolni tanítják ezeket a gyerekeket, gyakran elviszik őket odáig, hogy akár a világot jelentő deszkákon állhassanak, és ezen keresztül megtanulják, hogy semmivel sem érnek kevesebbet, mint a társadalunk többi tagja.

S következett a díjak (díszes oklevelek és emlékérem) átadása a Mazsike elnöke és ügyvezetője, Samu-Takáts Annamária közreműködésével.

2020

Élelműdíjat vehetett át Bálint András Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, rendező, színházigazgató, érdekes művész, a Halhatatlanok Társaságának tagja.

Számos szerephen és rendezésben mutatta meg a 20. századi zsidó ember tragédiáját, és azt is, hogy milyen

erkölcsi magassággal, emelkedettséggel reagált a zsidó hagyományokon felnőtt és a zsidó értékrend szerint előszemélyisége a sors ilyen olyan fordulataira.

A Magyar Zsidó Kultúráért díjat megosztva vehette át Sándor Anna, a Spinoza Színház tulajdonosa és Dénes Gábor filmrendező.

Ha egy mai modern kifejezéssel szereznénk jellemzni, Dénes Gábor lehetne az érzékenyítő filmkészítő. Nincs olyan kényes, a társadalom többségét, az emberek kisebb-nagyobb csoportját érintő téma, aminek hallatán ne nyúlna azonnal a kameráért. A Töredékek a magyar zsidóság történetéből sorozat világossá teszi, hogy itt a helyünk: a városokban, a falvakban, az iskolákban és a templomainkban – a kultúrában, a sportban és a tudományban.

Budapesten született, ma egy ciszjordániai telepen él. Ő hívta fel a figyelmet Buda középkori, betemetett zsinagógájára, s az Assuk ki! civil mozgalom vezéralakja lett. Az MTA keleti gyűjteményében megtalálta Schulhof Isák Budai Krónikájának kéziratát, ami egy személyes beszámoló a zsinagóga 1686-os felgyűjtéséről, pusztulásáról. Ma végre úgy látszik, hogy telkesedése, folyamatos munkája eredményt hoz. Megkezdődtek az újból feltáras munkálatai.

2021

Élelműdíjat vehetett át Gergely Ágnes költő, aki magas irodalmi értéket képvisel nemzedékeken át. Számrara a művészett nem pusztán menedék, nem is lázadás, hanem az etika, a létezés problémáinak feszegetése.

A Magyar Zsidó Kultúráért díjat Gárdos Péter filmrendező, író kapta. Játékfilmjeiben minden sajátos zsidó sorsok elevenednek meg. Az alakok jól ábrázolják, hogy a magyar történelmi és sorsfordulók során milyen terhek súlyosbították a zsidó emberek életét. Ugyanakkor Gárdos Péter alkotásaiból sugárzik az életigenlés, az élni akarás.

A Várhegyi György-díj a Magyar Zsidó Oktatásért elismerést Urban Csok Zsolt főlevéltáros kapta.

Makón él és dolgozik. Létrehozott egy projektet, amely a 13–18 éves korosztály számára dolgozza fel a vészszakasz a Holokaust Tanulmányok Nemzetközi Iskolájában alkalmazott pedagógiai felfogás szellemében. Oktatási tevékenysége mellett szervezője a helyi zsidó kulturális napoknak, városnéző sétáknak is.

A Magyar Zsidó Közösségről díjat a Teleki téri imaház csapata érdekelte meg.

Az utolsó jelenleg is aktív, nagy múltú lakászinagóga köré nem csak vallási közösség épül. Közödik hozzá jótérfolyamú helytörténeti kutatás, városi sétkák, valamint egy lassan a végéhez érő dokumentumfilm-trilógia is. Mind kulturálisan, mind a közössége építés szempontjából, befogadó közegek nagyon sokat tettek le az asztalra.

A Magyar Zsidó Kultúráért különdíját Ács Dániel újságíró kapta.

Hiányoltó munkát végzett, amikor közérthető nyelven a szélesebb nyilvánossággal is megismerte a XII. kerületi nyilas rémtetteket. Nem riadt vissza az események aktualizálásáról sem, hiszen éppen ezért fontos ez az alkotás. A gyilkosok emlékműve című dokumentumfilm emlékezetről, a műlttel való szembenézésről, vagyis a máról és rölkön szól.

A Magyar Zsidó Kultúráért mecénás díját a Cseh Viktor Zsidó Örökség – Vidéki zsidó hitközségek Magyarországon című könyvének létrejöttét segítő támogatók érdemelték ki.

Az író hatalmas, 10 évig készült munkája a Mazsike ez évi világzenészéjére, a Mazzsihe ez évi világzenészére, a szakmai megalapozottság jellemzete. Nevéhez fűződik az 1993-ban megrendezett 14. Maccabi Világjátékok idején Izraelben bemutatott, a magyar zsidó sportolókat felvonultató kiállítás is. Évtizede tanácsadójára ilyen hasonló rendezvényeknek.

A Brüll Alfréd-díj a Magyar Zsidó Sportért elismerést Szabó Lajos, a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum igazgatója vehette át. Idézett az indoklásból:

Nem zsidóként mindig az objektív nézőpont és a szakmai megalapozottság jellemzte. Nevéhez fűződik az 1993-ban megrendezett 14. Maccabi Világjátékok idején Izraelben bemutatott, a magyar zsidó sportolókat felvonultató kiállítás is. Évtizede tanácsadójára ilyen hasonló rendezvényeknek.

A Mazsike Különdíját Joszi Ben Nun vehette át.

Bár micvó Hódmezővásárhelyen

Nószaj szombatján azért érkeztek a meghívottak a hódmezővásárhelyi zsinagógába, hogy részesi legyenek Vanderstein Sámuel Henrik (Smuel Cvi ben Frádl Lea) bár micvójának.

A péntek esti istentiszteleten a nagymama (Vanderstein Jánosné Rozika, a helyi hitközség elnökének özvegye) gyűjtött meg az ünnepi gyertyákat, a hetiszakaszról Darvas István főrabbi beszédében elmondta, hogy az aktuális tórái rész a leghosszabb az esztendőben, kiemelte továbbá a versetekben felvasott názir törvényét. Az est kidussal zártult.

Szombat reggel ismét megtelt a zsinagóga. Erdős László elnök köszöntőjét követően elkezdődött az imádkozás. A délelőtt legemelkedettebb pillanat az volt, amikor az ünnepeltet a tórához szólították. Samu méltó módon mondta el az áldásokat, majd máftirként felolvasta a Bírák könyvéből a háftórát. Darvas főrabbi a hetiszakaszban is szereplő áldásban részesítette az ifjú felnőttet, aki megköszönte a vendégeknek a jelenlétet, és beszédében kapcsolatot keresett Sámson (a háftórában az ő születésének megjövendöléséről olvashatunk) és a bibliai Sámuel mint két názir között. A vendégek cukordobálással és éneklelssel jugalmazták az új minjentagot. A tóra visszahelyezését és az imát követően a család kidust adott a rokonok, barátok és ismerősök részére.

Mindkét szertartáson Dickmann Dávid és Izraelből érkezett vendége végezte az előimádkozói feladatokat.

A bár micvó különlegességet több összetevő adja: 1) 40 éve volt utoljára Hódmezővásárhelyen felnőtt férfivá avatás; 2) egy korabeli dokumentum alapján tudjuk, hogy az ünnepelt dédnagyapja, néhai Vanderstein Henrik 80 ével előtt, 1942-ben, a vészterhes időkben sávot ünnepén máftirként hívattatott fel a tórához; 3) az egyre csekélyebb létszámú vidéki zsidó közösség életében vidám színfoltot hozott az esemény.

Nagyon köszönjük, hogy az ország számos pontjáról érkeztek a vendégek, és bízunk abban, hogy nem kell újabb 40 évet várni a következő bár micvóra.

Dr. Vanderstein Noémi

Meghiúsították az izraeliek elrablására irányuló iráni terveket

Az egyik állítólagos célpont a volt izraeli nagykövet és felesége volt, akik egy iztambuli szállodában szálltak meg.

A török hírszerzés felfedte, hogy meghiúsította az egykor izraeli nagykövet elleni iráni támadást Isztambulban, olvasható a Kibic cikkében.

A jelentések szerint Irán több izraeli turistát, valamint Isztambulban tartózkodó diplomátikát – köztük az egykor nagykövetet és feleségét – tervezett elrabolni, és a teljes művelet elő volt készítve.

A török hírszerzés és a helyi rendőrség 10 gyánúsítottat tartóztatott le, közük a Sol Hotel mesterlövészét és helyi munkatársait, valamint három másik személyt, akik lakást bérletek Isztambul környékén.

Az iráni hírszerzési eszközök és az Iszlám Forradalmi Gárda munkatársai diákokat, üzletembereket és turistákat adtak ki, hogy csapdába ejtsék az izraelieket.

Törökország közölte, hogy a Moszad megtalálta a célba vett izraelieket, és magánrepülőgépeken repítette őket haza.

A siker ellenére magas rangú izraeli tiszttisztelők azt mondta, hogy továbbra is fennáll az iráni fenyegetés a törökországi izraeliek számára.

A tiszttisztelők közölték, hogy legalább hármon iráni sejtet nem tartóztattak le, és ezek nyomon követése és letartóztatása hosszadalmas folyamat lesz.

Úgy gondolják, hogy az Iszlám Köztársaság kétségesen szeretné rátenni a kezét valahol egy izraelire, hogy bizonyítsák a nyilvánosságnak az országok közötti háborúban elért győzelmet, írja a jpost.com.

A mostani bejelentés közvetlenül azelőtt történt, hogy Jair Lapid külügyminiszter és hivatalba lépő miniszterelnök Ankarába érkezett.

Az elmulattatott izraeli állampolgárok menekültek meg a veszélytől az Izrael és Törökország közötti biztonsági és diplomáciai együttműködésnek köszönhetően – mondta Lapid. Irán áll a terrortámadási kísérletek mögött, ez nem kétheséges. Nemcsak az ártatlan izraeli turisták meggylakásáról beszélünk, hanem arról is, hogy az iráni terror egyértelműen megsérítette a törökök szuverenitását. Egyetlen ország sem tűrheti el a terrort a földjén.

Végül a kémelhárítási műveleteket a Moszad és a török hatóságok együttműködésével hajtották végre, akiket Naftali Bennett miniszterelnök is meltatott.

A rendezvény a kerti állófogadással ért véget. Köszönet illeti az Óbudai Társaskör munkatársait a rendkívül kedves, előzékeny és figyelmes fogadtatásért, s mindenkorat, aki nélküli ez a szívalas esemény nem jöhett volna létre.

Gratulálunk a kitüntetetteknek!

gáljuli

Balassagyarmati kettős érzet

Tisztegés egy 25 éve elhunyt holokausztúlől emléke előtt

Magyarország egyik legrégebbi – mintegy hatszáz éves múltra viszatekintő – zsidó közösségeinek a közelmúltban egyszerre jutott osztályrészéül a tragikus múltra történő gyászos megemlékezés és a sikeres örökségapolás nyilvános és örömteli ünnepi eseménye. E kettősség tette különösen emlékezetessé a 2022. évi holokauszt-emléknapot.

Az új kiállítás részlete

Az 1993-ban országosan védett műemlékké nyilvánított zsidó temetőben Bauer József hitközségi elnök a 20. századi vészkoraszak hárterét mutatta be, az elemberellenes barbarizmusat, a gyűlölködő, gyilkos időszakot. Ezután Radvánszki Péter rabbi beszédében felidézte a tragikus helyi történéseket, a földi pokol megtétesülését, majd figyelmeztetőn utalt napjaink ártatlannak tűnő, látszen antiszemita, kódolt közéleti jeleire. A közös kádis után számosan egy-egy kavics elhelyezésével fejezték ki együttérzésüket a mártírként elhunytak emlékművénél. Csach Gábor polgármester és az Ipoly menti településhez számos szállal kötődő Nádai Tamás, a Dohnány utcai körzet elnöke is lerötta kegyelemettét.

Ezt követően az emléknap résztervezői a Hunyadi utcában 1945 után kialakított „pótimaház” épületében gyűlékeztek arra az ünnepségre, amely az Európai Unió és Magyarország kormánya, valamint a helyi önkormányzat által támogatott fejlesztési pályázat (TOP-7.1.16 HERFA-2020-00707 számú projekt) lezárása volt. A számottevő anyagiakat és szakmai szellemlé erőt fölmutatni képes beruházás révén a balassagyarmati zsidó örökség állam-d, muzeális színvonalú bemutató-hellyel, egyben többfunkciós kultu-

rális közösségi térrrel, interaktív ifjúsági és felnőtt holokausztoktatási lehetőséggel gázdagodott. 2022 nyarától tehát Balassagyarmaton az egykori kehila múltjához méltó épületegyüttes fogadja a téma iránt érdeklődőket, a zsidó kultúrával ismerkedni szándékozó, szervezett helyi, térségi pedagógiai és andragógiai csoportokat, valamint

az egyre növekvő számú hazai és külföldi látogatót.

Az elmúlt évtizedek következetes munkája révén az Ipoly Menti Zsidó Gyűjtemény és Kiállítóhely – a műemlék temető vonzerejével párosulva – a város második legjelentősebb turisztikai célpontjává nőtte ki magát. Mint ahogyan azt a polgármester átadóbeszédeben kiemelte: ez a nemzetközileg is jegyzett s egyben a magyar kulturális örökség lelkébe is számos szállal befont, vallási és művelődéstörténeti értékként működő szimbiozis soha nem jöhett volna létre, ha Kertész István holokausztúlő és helyi „örökségvédő” nem hozza létre kerek 30 esztendővel ezelőt saját anyagi forrásaiból alapítványát. Azt a nonprofit szervezetet, amely tudatos szakmaisággal építkezve nemcsak a nőrádi kisvárosban, hanem országosan, sőt nemzetközileg is elismertséget vívott ki magának. Mint az alapítvány első kuratóriumának „utolsó mohikán” tagja, ezúton is tisztelettel emlékezem meg a Szeretetkórházból 25 esztendővel ezelőt végleg elkötött Kertész Istvánról – lelke foglaltassák bele az örökkéletű kötelekébe. Egyben hívók és várok minden érdeklődőt egy különleges történelmi közösségi emlékeivel történő interaktív, személyes megismerkedésre.

Majdán Béla művelődéstörténész

Zima András történész a Holokauszt Emlékközpont élén

A budapesti Páva utcai Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény új igazgatójává Zima András történész nevezték ki, aki Kovács Tamás váltja az intézmény élén – írja a Szombat a Népszava érte-sére hivatkozva.

Zima András egyetemi docens az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (OR-ZSE) oktatója. Kutatási területei az intézmény honlapja szerint a modern zsidó csoportstratégiaiak (neológ, cionista) a budapesti felekezeti és mozgalmi sajtóban (1882–1948), a korai cionizmus, a cionizmus Magyarországon – írja a Szombat, amely idézi a Népszava cikkét is az ügyről.

Dr. Grósz Andor, az intézményt működtető közelapítvány kuratóriumi elnöke a Népszavának azt mondta: a korábbi igazgató, a mandátumát kitöltő Kovács Tamás szakmai munkájával elégített volt. A „működést illetően” akadtak vitáik, de ezek nem nevezhetők komoly konfliktusoknak, minden sikertől közös nevezőre jutniuk. A lap kérdésére, hogy akkor mégis miért küldték el az eddigi igazgatót, Grósz Andor közölte: „Nem elküldték, hanem más neveztek ki, mert Kovács Tamás jogviszonya kinevezési idejének leteltével megszűnt.”

Az említett közelapítvány kuratóriumi tagjai:

- Bodnár Dániel (EMIH)
- Chaillet Giusti del Giardino Zsuzsanna
- Dr. Feldmájer Péter (a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke)
- Gecsyeni Lajos (történész)
- Dr. Grósz Andor (a Kecskeméti Zsidó Hitközség elnöke), egyben a kuratórium elnöke
- Dr. Zima András Károly (történész)
- Sessler György (a Muszoe elnöke)
- Szalay-Bobrovniczky Vince (államtitkár-helyettes a kormány részéről)

Szenet lapátoló „zsidóbérencből” Világ Igaza lett

Erdélyi nemesi családból származott, de élete végén éhbérér szenet kellett lapátolnia a 20. század egyik legbátrabb magyar katonájának. 65 ével ezelőtt hunyt el Reviczky Imre posztumusz vezérőrnagy, aki több ezer embert mentett meg a második világháború alatt.

Reviczky Gyula: Halottak napján (részlet)

Ez a halál, a hervadás hava. Emlékezzünk halottainkra ma. Óh, mert ki-nek nincsen köztünk halottja, A temetőben vagy saját szívében! Men-jünk ki s hintsünk a hideg sirokra Könnyet s virágot; ma a könny se szégyen.

Jászai Mari szívének ostromlójá, Reviczky Gyula költő, az osztrák örökösdési háborúban is vitézkedő Reviczky János vagy a kancellári tisztséggel eljutó Reviczky Ádám mind-mind ismertebb tagjai az erdélyi Bánóncon 1896. november 4-én született Reviczky Imre nemesi családjának. Pedig az 1957 február 16-án, éppen 65 esztendője elhunyt Reviczky Imre olyan örökséget hagyott ránk, amelynek feldolgozásához, tanulságainak levonásához ideje hozzákezdeni, olvasható a *Bennem Élő Eredet* cikkében.

Ez a gondolat jutott eszünkbe, amikor pár hete – egy meghívásnak eleget téve – a Nemzeti Örökség Intézetének vezetőjével beszélgettünk a budapesti Fiumei úti temetőben. Az irodai egyeztetés előtt nem tudtuk megállni, hogy ne baranglunk egy kicsit a nemzeti panteonban.

Tavalyi indulásunk óta „hivatalos” most először jártunk nem vidéki temetőben. Érzékeink most sem hagyhatnak cserben minket.

Most nem gótikus betűvetéssel vagy héber feliratokkal szemben kellő helytállunk, és sokat nem is köboroltunk az ország egyik legfontosabb temetőjében ahhoz, hogy egy újabb különlegessége bebolnjunk. Eddig kutatásaink során is gyakran a legvéletlenesebb helyzetek vezettek el minket nem várta érdekkések felé, azt mégsem hittük volna, hogy a temető bejáratahoz legközelebb álló szoborral is így lesz. Reviczky Imre egész alakos, tekintély parancsoló szobra rögtön az elsők között található a Fiumei úton.

„Ember igyekeztem lenni” Revisnyei Reviczky Imre M. Kir. Alszárezdes Nagybányai X. közérdekű munkaszolgáltatós zászlóalj parancsnokaként 1943/1944-ben élete kocikáztatásával az alá beosztott munkaszolgálatosok ezreit mentette meg. A nyilas diktatúra idején halálra ítélték, a kommunizmus korszakában szenesemberként jutott megélethez. Posztumusz vezérőrnagy – olvastuk a sírkövön.

Most pedig megidézők rendkívüli alakját, sokunk számára eddig ismeretlen életépítőjét. Pedig 2018 őszén katonai tiszteletadás mellett avatták fel bronzszobrát. Maga a honvédelmi miniszter is szólt az egybegyűltekhez. Benkő Tibor azt emelte ki, hogy Reviczky Imre egy igaz ember, egy nagyszerű, bátor katona volt, aki mert másként gondolkodni abban a kor-szakban, amelyben – Radnóti Miklós

szavai szerint – szinte dicsőség volt ölni, és nem csak parancsra.

A hős katona nevét nemcsak Magyarországon méltatják embermentő tevékenységeért, hanem Romániában és Izraelben is állnak emléktáblái, s megkapták a Világ Igaza kitüntető címet is – tette hozzá a tárcavezető.

A honfoglaló magyarokig visszavezethető főnemesi ősökkel rendelkező katonatisztról van, aki azt írja, hogy alezredes, van olyan is, aki ezredesként emlékszik rá. Egy dologban mindenki azonosan vélekedik: a második világháborúban mutatott bátor, emberséges és sokszor vakmerő hozzállása miatt több ezren köszönhettek neki az életüket.

Gyakran parancsot is megtagadva segített menekülő lengyeleken és románokon, zsidókat és leventéket mentett, de nem engedte azt sem, hogy a partizánok vadászó magyar katonák gyerekeket, nőket, időseket végezzék ki, falvakat pusztítanak el. Magas beosztású katona-ként több csoportért – például munkaszolgáltatósokért is – felelt a háború kilátástalan, embertelen korszakában. Reviczky odafigyelt az étketetéstükre, a szabadságolásaiakra, a családjaik támogatására, sőt, azzal, hogy különféle trükkökkel kerülte ki a hatóságokat, ezrek életét mentette meg a deportálásuktól.

Olyan családból származott, ahol nem volt meglepetés, hogy a katonai pályával vásárolt: Sárospatakon töltötte iskolaéveit, majd a Monarchia katonatiszteként kezdte pályafutását, miután elvégezte a Honvéd és Hadapród Iskolát Nagyváradon. 1916-ban az erdélyi frontra küldték, ahol a benyomuló román hadsereggel szemben folytak a harcok. Az első világháborút követően a magyar honvédség létszámát korlátozták, Reviczkynek is távoznia kellett a sorállományból.

Vidéken kapott testnevelőtanári állást, ami elégé méltatlan volt rangjához és végzettségehez, de az egyszüncenciája fenntartásához szükséges volt.

1931-ben visszatért a hadsereg kötelékébe, 1939-ig Békéscsabán volt századparancsnok. A terület-visszacsatolások idején őrnagyként lengyel leletek és zsidókat mentett, a Magyar Királyi Honvédségen pedig főval egyszerre nyugdíjazták. Ekkor az egész család Budapestre költözött, ahol különféle munkákból – harisnyakötésből, földmérésből, anyagnyilvántartásból, szénlapátolásból – tartottak el magukat, de 1952 tavaszán a nyugdíját is megvonták, hiába volt ekkor már 75%-os rokkant.

Számos általa megmentett ember igyekezett neki segíteni, mivel azonban különföldön éltek (többségben Izraelben vagy Romániában), nem sokat tettek. A Magyarországon élő megmentetői nem tudtak vagy nem merék neki segíteni, így ő és családja teljesen elszegényedtek.

Reviczky 1957. február 16-án halt meg, temetésén katolikus papok és egy főrabbi is búcsúztatta. Megbeszülei csak halálát követően kezdődött el. A jeruzsálemi Ján Vásári Intézet 1965-ben az első köztüntetéstől a Világ Igaza címmel.

Izraelben Cfáton és Tel-Avivban is utca viseli nevét. Budapesten Mandula utcai házuk 1981-ben emléktáblát kapott.

A róla szóló *Vesztes háborúk – megnyert csaták* című dokumentumregényben fia, Reviczky Ádám több mint száz egykor megmentettjének személyes beszámolóját idézi. A könyv héber kiadását a jeruzsálemi egyetem kötelező irodalomára nyilvánította. Az angol kiadást a holokauszt tudósá, Randolph L. Braham professzor és Elie Wiesel jelentette meg, a német nyelvű pedig Erhard Busek volt osztrák alkancellár műltatása vezetői be.

Forrás:
György Sándor: *Angyalbőrben, Reviczky Imre ezredet*
Reviczky Katalin: *A lelkismeret parancsára*

értek a kegyetlenkedések, a kikötések.

Új feladatkörében egyesek szerint 30-50 ezer közé tehető azoknak a munkaszolgáltatásoknak, túlnyomó többségükben zsidóknak a száma, aik az irányítása alá tartoztak. Reviczky radikális változásokat hozott az általa vezetett katonai egység életébe: megbüntette a kegyetlenkedő századparancsnokokat, engedélyezte, hogy a muszisos szabadságra menjene, betartatta a szabályokat, és elérhetővé tette az orvosi ellátást az addig abban nem részesülő zsidók számára is.

Pozícióját a német megszállást követően is megtarthatta. Több ezer olyan férfit is behívott munkaszolgálatra, akik kívül estek a sorköteles korosztályon – ezzel sokat megmentett az auschwitz-birkenau deportálástól és a haláltól.

Ezért a „zsidóbérenc” viselkedéséért a nyilas hatalomátvételét követően letartóztatták és Sopronkőhidára szálították. Nem sokat volt a fegyházban,

de együttesen raboskodott többek között Bajcsy-Zsilinszky Endrével és Jávor Pállal is.

Amikor 1944-ben a Horthy-proklamáció után Románia kiugrott Hitler háborújából, és Reviczky parancsnok számára elrendelték a helyi román lakosság, főként az értelmiség internálását, ő ismét csak lelkismerete parancsára hallgatott: büntetés helyett életeket mentett, többek között Ruszsu román püspököt is. Szélnek ereszte a leventéket, és katonaruhában a maradék munkaszolgálatosait is.

Megmentette Nagybánya városát a náci megszemmisítő parancsinak végrehajtásától, megóvta a kifosztás-tól az ipari létesítményeket és a bánya-

nyákat.

Miután véget ért a nyilas uralom Magyarországon, Reviczky is kiszabadult, és ezredessé léptették elő. Később még több erdélyi körútra is meghívíták, sőt, magas tisztséget kapott a Munkaszolgáltatások Országos Egyesületében. A kiépült új rendszer azonban nem nézte jó szemmel az ezredet; az első áskálódások már 1946 tavaszán megindultak, hárrom éven belül később, 1949 decemberében pedig főval egyszerre nyugdíjazták. Ekkor az egész család Budapestre költözött, ahol különféle munkákból – harisnyakötésből, földmérésből, anyagnyilvántartásból, szénlapátolásból – tartottak el magukat, de 1952 tavaszán a nyugdíját is megvonták, hiába volt ekkor már 75%-os rokkant.

Számos általa megmentett ember igyekezett neki segíteni, mivel azonban különföldön éltek (többségben Izraelben vagy Romániában), nem sokat tettek. A Magyarországon élő megmentetői nem tudtak vagy nem merék neki segíteni, így ő és családja teljesen elszegényedtek.

Reviczky 1957. február 16-án halt meg, temetésén katolikus papok és egy főrabbi is búcsúztatta. Megbeszülei csak halálát követően kezdődött el. A jeruzsálemi Ján Vásári Intézet 1965-ben az első köztüntetéstől a Világ Igaza címmel.</

Zsidó Kulturális Fesztivál 2022. szept. 4–12.

A részletes program és a szereplők nevei megtekinthetők a zsidokulturalisfesztival.hu/programok-2022 honlapon.
Jegyek kaphatók:

A Broadway jegyirodában a Deák téren: 1075 Budapest, Károly krt. 21. Telefon: +36-1/780-0780. Nyitva: H–P: 10.00–18.00.

A Belvárosi Színház jegyirodájában: 1075 Budapest, Dohány u. 1/a. Telefon: +36-1/266-7130. Nyitva: augusztus 1–20. között KE-SZE-CSÜ: 13.00–18.00, augusztus 21-től H–P:10.00–18.00.

A Kosher Deli boltban: 1075 Bp., Síp utca 12. Telefon: +36-30/150-0150. Nyitva: H–CS:10.00–18.00, P: 10.00–16.00, V: 10.00–18.00. Valamint a www.broadway.hu és a www.jegy.hu oldalon.

IZRAELI

Magyar származású miniszterelnöke van Izraelnek

Jair Lapid hivatalosan Izrael történetének 14. miniszterelnöke lett.

A politikai életben egy évtizede jelen lévő egykori televíziós műsorvezető az első nem jobboldali miniszterelnök Ehud Barak 2001-es távozása óta, és azon kevesek egyike, aikiknek nincs jelentős katonai tapasztalatuk, írja az *ujkelet.live*.

Joe Biden amerikai elnök Twitteren gratulált a magyar gyökerekkel rendelkező új centrista miniszterelnöknek, aki az átmeneti kormány idejéig, illetve a választások utáni új kormány megalakulásáig tölti be a posztot.

Gratulálok Jair Lapidnak, Izrael új miniszterelnökének, és köszönet Naftali Bennett rotációs miniszterelnöknek az elmúlt év barátságáért – írta Biden. Várom, hogy találkozzunk júliusban, és megünnepeljük a megbonthatatlan amerikai-izraeli partnerséget.

Lapid megosztotta a bejegyzést, hozzáfűzve:

Jair Lapid miniszterelnök

Fotó: Miniszterelnöki Hivatal

Köszönöm, elnök úr. Az Izrael és az Egyesült Államok közötti kapcsolatok megszakíthatatlanok. A közös értékek mélyen gyökerező alapjain és egy közös jövőképen alapulnak. Várom, hogy üdvözölhessem Izraelben, és erősítsem a köztünk fennálló egyedülálló szövetséget.

Bennett szintén reagált Twitteren:

Köszönöm, Joe. Nagyon várunk, hogy hamarosan találkozzunk örök fővárosunkban, Jeruzsálemben. Te Izrael Államának igaz barátja vagy.

Lapid megbízott miniszterelnöki mandátuma meglehetősen rövid lehet, mivel a választásokat november 1-jén tartják. Az új miniszterelnök azonban a lehető legtöbbet igyekezik kihozni a potenciálisan rövid mandátumból.

Minden tőlünk telhetőt megteszünk egy jó, erős, virágzó és demokratikus zsidó államért, mert ez a feladat, és ez nagyobb mindannyiunknál – mondta Lapid a leköszönő Bennett miniszterelnökkel tartott ünnepségen.

Első hivatali napján Lapid először is felkereste Ronen Bart, a Sabak belbiztonsági szolgálat vezetőjét a hadsereg tel-avivi főhadiszállásán.

Nem sokkal ezután az új miniszterelnök találkozót tartott, hogy megvitassák a foglyok és eltűntek ügyét – utalva a Hamász által a Gázai övezetben fogva tartott két izraeli férfira és a 2014-es háború során elesett két izraeli katona maradványaira.

Hivatala első néhány napjában Lapid gratuláló telefonhívásokat kapott a világ számos vezetőjétől. Július elején rövid utazást tett Párizsba, ahol találkozott Emmanuel Macron francia elnökkel.

Bennett – aki korábban bejelentette, hogy nem indul a következő választáson – rotációs miniszterelnöki minőségben maradt a kormányban, és folytatja az ország Iránnal szembeni politikájának vezetését.

Lapid bejelentette stábjának teljes listáját. Miniszterelnöki hivatalát Izrael történetében először nő vezeti majd.

Naama Schultz, a Jes Atid vezetőjének régi tanácsadója vált a Miniszterelnöki Hivatal főigazgatójává. Schultz Lapid hivatalának vezetője volt, amikor rotációs miniszterelnök volt, valamint tanácsadóként dolgozott, amikor pénzügyminiszter volt.

Lapid egy sor lojalistát is bevont, köztük Jair Zivat diplomáciai tanácsadójának, és egyik legrégebbi munkatársát, Dani Veselyt mint kabinetfőnököt.

Ám a folytonosság jegyében Lapid Bennett miniszterelnökségének négy kulcsfontosságú figuráját a posztján hagyta: Salom Slomo kabinettitkár, Avi Gil katonai titkár, Ejal Hulata nemzetbiztonsági tanácsadót és Keren Haidzsoff nemzetközi szóvivőt.

Ember nélkül tarol Izrael legújabb csodatankja

A Medium Robotic Combat Vehicle egy halász fegyverzet, között elboldogul az izraeli védelmi miniszterium szerint.

Több izraeli fegyvergyártó cégek

SZÍNES

közreműködésével fejlesztették ki azt a tankszerű eszközt, amit az előttünk álló időszakban fog majd tesztelni Izrael védelmi miniszteriuma – számolt be róla a Times of Israel nyomán a *Kibic*. A jármű a Medium Robotic Combat Vehicle (M-RCV) nevet kapta.

A gép nappal és éjszaka is bevethető, bármilyen időjárási körülmények között elboldogul, miközben minimális operátori beavatkozást igényel – de azt is csak távolról, mert ember nem ül benne.

A tank számos élvonalmabeli technológiával, például egy páncéltörő rakétaindítóval és egy drónok szállítására és fogadására képes megoldással is rendelkezik. A járműnek mindenellett fejlett manőverezési képességei vannak.

A miniszterium által kiadott videón látható, ahogy az M-RCV különböző terepeken, például nehézen járható földutakon halad, de az is, ahogya használja a fegyverét. A klip emellett bemutatja azt is, ahogya egy robotkar segítségével elindítanak egy pilóta nélküli felderítő eszközt.

Izrael korábban már ismertetett egy másik harcászati fejlesztést Iron Beam néven, amely egy új, lézeralapú rakétavédelmi rendszer.

Tamíd hungarim

Magyar zsidók a modern időkben

A magyar ajkú bevándorlók egyedülálló kulturális hatással voltak Izraelre – hangsúlyozta Hanna Jablonka izraeli történészprofesszor a *Mindig magyar (Tamíd hungarim)* című, az izraeli magyar közösségről készült tanulmánykötet bemutatóján a Bár Ilán Egyetemen.

A Magyar zsidók a modern időben alcímű, héber nyelvű kötetet Szalai Anna, Slomó Spitzer és Guy Miron szerkesztette, s a Bár Ilán

Egyetem gondozásában jelent meg, írja az *MTI*. A szimpóziumot az egyetem keleti és arab országokból származó zsidó közösségeket kutató Dahan Központja szervezte, s a központot vezető Simon Ohájon professzor nyitotta meg, felidézve a különböző államokból érkezett zsidók együttelését az ötvenes években Beér Seván, a Negev sivatag fővárosában.

A kötet születését elsőként Roni Luszting, a Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeumának igazgatója méltatta, aki az izraeli magyar közösséggel helyzetéről szólt, a Magyarországgal ápolt kap-

csolatokat ismertette, s a második-harmadik generáció gyökereket kereső látogásait is megemlíttette.

Hanna Jablonka, a Ben Gurion Egyetem zsidó történelem tanszékének professzor emeritusa saját családjához történetének segítségével mutatta be az Izraelben letelepedett magyar közösséget.

Megemlékezett a gazdag nyelvmeretről – noha minden nyelven magyar akcentussal beszéltek –, a sajátos gasztronómiai hagyományról, és

kijelentette, hogy a közösség ismert és kevésbé közismert tagjai egyedülálló kulturális hatással voltak Izraelre.

Guy Miron történész a modern magyar zsidóság korai, 18–19. századi emancipációjának, befogadásának és egyenjogúsításának olykor el-lentmondásos múltját és sajátosságait ismerte, Rafael Vágó történész pedig a jelenkor változásainak hatását elemezte a Magyarországon élő zsidó közösségre nézve.

Nők megerőszakolásával vádolnak egy rabbit

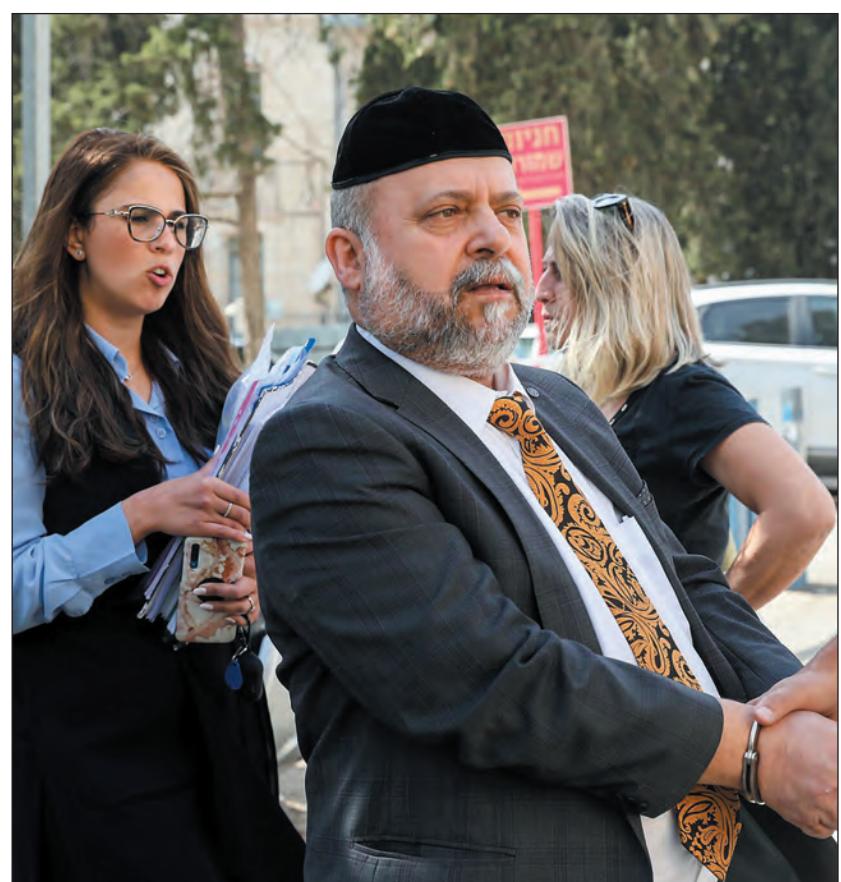
Az elmúlt években egyre inkább napvilágra kerülnek az ultraortodox közösségekben elkövetett szexuális zaklatási ügyek, és maguk a közösségek is kezdenek komolyabban fellépni az ilyen eseteknél.

Mose Jázdi Givát Zeév-i rabbi azt prédiált követőinek, hogy különleges hatalma van, és képes „megszabadítani őket a búneiktől”, miközben kizsákmányolta őket anyagilag és szexuálisan, olvassuk a *Kibicen*.

Az 59 éves Mose Jázdi rabbi ellen hétrőlbeli nemi erőszak és csalás miatt emeltek vádat Givát Zeévből – jelentette be az állami ügyészség. Jázdit először április 27-én tartóztatták le.

Jázdi megtévesztette követőit, elhitte velük, hogy különleges hatalma van, és képes „megtisztítani” a nőket, valamint elhitte őket, hogy a zsidó törvények szerint cselekszik.

Csalárd követelésekre hivatkozva és jogkörét kihasználva arról is meg-

Isten őrizzen, hogy ilyen legyen a 36 igaz egyike

győzöt őket, hogy adjanak neki több ezer sékelt – áll a vádiratban a *jpost.com* szerint.

Jázdi az 1990-es évek óta az Ámudei Hásálm (A Béke Oszlopai) közösség és nonprofit szervezet vezetője volt, amely népkonyhát működtetett és ételt szállított házhoz rászoruló embereknek, valamint tóraoktatást is nyújtott a zsidóknak. Követői közé tartoztak a Tóra tiszteletéhez visszatérők (bááleírattuva).

A Jázdi által kidolgozott koncepció, melyet „az elme törlesének” neveztek, a Tóra álláspontjának – dáát Torá – totális elfogadását hirdette.

„Igazi igaz embernek” és a mitikus 36 rejtegett cádik egyikének tartotta magát, aki képes kommunikálni a szent szellemmel és az elhunyt rabbikkal. Követői arra sarkallta, hogy engedelmeskedjenek akaratának, még akkor is, ha az erkölcsstelennek tűnt.

Ezenkívül hét nőt szexuálisan kiszákmányolt, és mindegyiküknek külön-külön azt mondta, hogy különlegesek számára, és „különleges lelkük” van. Arra is utasította őket, hogy utaljanak át pénzt több különböző bankszámlára, hogy így próbálja meg kijátszani az adóhatóságot.

Jázdi ellen hosszú bűnlajstrom alapján emeltek vádat, beleérte a nemi erőszakot, a szodómiát, a súlyosító körülmenyek mellett elkövetett csalást, a pénzmosást, az adóelkerülést és még sok egyebet.

Szexuális zaklatás az ultraortodox világban

Az elmúlt években egyre gyakrabban kerülnek napvilágra nők és gyerekek ellen elkövetett szexuális zaklatási ügyek az ultraortodox közösségekben.

A népszerű hárédi szerzővel, Chájim Walderrel szemben novemberben felmerült vádak egyesek szerint jelentős változások kezdetét jelentették annak irányában, hogy maguk a közösségek is komolyan kezelné kezdjék a problémát.

Williamsburg és az ortodox negyed láthatatlan falai

New York fogalom: nemcsak város, de életérzés, brand is, az a bizonyos nálunk nagyobb erő, amire ilyen-olyan formában minden embernek szüksége van. New York szenzációsítását annyira jól ismerjük, hogy még a környékek, kerületek, körzetek nevéhez is tudunk mit társítani. Nagyjából tisztában vagyunk vele, hogy az Upper East Side-on nagyon gazdag emberek laknak, hogy Brooklyn az underground egyik legezsgőbb központja, és hogy a szomszédos New Jersey egy egész más világ.

Az újhullámos kultúra fellegvárának, Brooklyn körzetének szívében található Williamsburg, benne pedig az egyik legismertebb ortodox zsidó lakónegyed Izraelen kívül. A körülbelül 60 ezer haszid zsidó által lakott környéket Little Svatmárnak, azaz kicsi Svatmárnak is hívják – ennek oka, hogy lakói túlnyomó részben a Svatmár haszid mozgalom követői, akik az erdélyi Svatmár megyéből és Kelet-Magyarországról települtek New Yorkba, sokan közülük holokauszttárolók.

Választásuk annak idején nem véletlenül esett Williamsburgre. Bár Manhattanban is számtalan zsinagoga, vallásos és világi zsidó közössége van, Brooklyn mégis ideálisan mondható a szatmáriak számára. Brooklyn ugyanis nem a zsufolt és zajos Manhattan féliszígen, hanem attól nyugatra fekszik, mégis közel van a sokak számára munkát adó pénzügyi negyedhez. Neve valaha a megfizethető lakásokkal volt egyenlő, mára viszont a dzsentrifáció hatására már messze nem olyan olcsó környék. A ma grafikusok, művészek, programozók lakta körzetben sétálva mindenféle figyelemzétes nélküli találhatjuk magunkat a haszid zsidók világában, ahol a manhattani hedonizmusnak és a brooklyn individualizmusnak nyoma sincs.

Williamsburg közösségek életét egyfajta távolságtartó kíváncsiság övezzi – talán pont a hatalmas kont-

raszt és az áthatolhatatlan zártáguk miatt. Ezen a környéken játszódik a népszerű Netflix-sorozat, az Unorthodox, és erről a közösségről írt évekig Donáth Anna is, aki újságíróként New Yorkban töltött éveiről A mások alma című regényében mesél.

A hihű ortodox zsidók „egzotikusságán” túl (bár nekünk, magyaroknak talán nem olyan meglepő ez, hiszen a hetedik kerületet sem kell elhagynunk, hogy kapedlis, pajeszos férfiakkal vagy parókát viselő nőkkel találkozzunk) a környék híres a csodás és nagy hatású konyhájáról is: a pastrami szendvics, a mákos bagel és a gefilte fish mind-mind New York klasszikusai közé tartozik. Bár ezek az ételek az askenázi konyha sajátai, az egész városban hatalmas népszerűségeknek örvendenek – rugelach szinte minden szendvicszében kapható, a Katz's Delicatessen kóser pastramijáért pedig bármennyit hajlandóak sorban állni a turisták.

Ez a fajta kulturális kavarodás teszi New Yorkot azzá, ami. A szorosan egymás mellett élő kultúrák aszimiláló hatása azonban sokszor vegyes érzelmeket vált ki a helyiekből. Talán ebbe az érzésbe pillanthattunk be mi is, amikor februárban pár órát a haszid negyedben sétáltunk.

Borús, hideg napok jártak be Williamsburg környékét a párommal – jó turistához hüven átkeltünk a legendás Brooklyn Bridge-en, találkoztunk, mennyibe kerülhetnek az apró brooklyn lakások, beültünk reggelizni a kikötőbe, majd a zsidó negyed felé vettük az irányt. Fontos volt számunkra ez a vizit: a párom hónapokig élt Izraelben, én kamászkomóta olvasgattam a New York-i zsidóságról szóló cikkeket, így mindenkit igazatot vártuk az elköpzelt találkozást.

Hogy mit várunk ott pontosan, magam sem tudom, talán a kulturális közelséget, a kelet-európai gyökerek összetartó erejét próbáltuk megtalálni.

Pasztalni. A párom azt tervezette, majd bemegyünk egy kávézóba vagy delibe, összebarátokozunk valakivel, aki nyitottan tűnik, veszünk egy héber betűs napilapot, megpróbáljuk elolvashatni a szalagcímeket, esetleg korai ebédnek eszünk egy pastramit savanyú uborkával.

A valóság nem találkozott az elkezeléseinkkel. Ahogy kora délután sétáltunk Williamsburg lakóépületei között, nyitra tartó üzletet, kávézót, csemegést nem találtunk. Páran voltak csak az utcán – kalapos férfiak, akik tizenöt ével előtte, kinyitható telefonokba kiabáltak, és kabátos nők, akik hatalmas csapatokban tolta ugyanolyan babakocsikat. Rajtunk kívül csak elvérte kószált arra turista, köztük egy csapat hirtelen szőke fiatal, aki talán hollandok vagy svédek lehetett.

Míg a többi turistát egy pillantás nélkül kikerülték a helyiek, mi megfoghatatlanul, fokozatosan, de egyértelműen szorongani kezdünk a ránk vetől tekintetekről. Bár hosszú fekete télikabátban voltam, egyre meztelenebbeknek éreztem magam, ahogy a velünk szembejőző nők és férfiak tetőtől-talpig végigmértek mindenkit. Még arra is emlékszem, hogy gyorsan lenézek a ruhára, vajon nincs-e rajtam valami szeméremesítő. Hirtelen elfogott a számonra jól ismert szorongás – nem vagyok elég zsidó ahoz, hogy itt legyek, de túl zsidó vagyok hozzá, hogy csak úgy keresztlézhessenek rajtam. Zavarok.

Nem gondolom, hogy a homlokunkra lett volna írva a családtörténetünk, mégis egyre nehezebb volt állni az ellenszenvesen pásztázó tekinteteket. Lesütöttem a szemem, és próbáltam magam megnyugtatni, hogy ezek a szorongások csak az én fejemből fontosak – de ha ez tényleg így van, akkor az identitásában magabiztos párom vajon miért húzza fel a vállát és von magához, mintha valami nem lenne rendben? Miért nem néztek át rajtunk, mint a többi turista?

tán? Miért éreztem, hogy betolakodó vagyunk?

Hamar rájöttünk, hogy sem delikáteszben barátkozás, sem napilapvásárlás nem várható aznap délután. Irányba vettük Williamsburg egyik megfizethetetlenül drága hipszter kávézóját, és csöndben sétáltunk tovább, egyre inkább leszegett fejjel, többé már nem keresve a szemkontaktust, a közs gyökereket.

Emlékszem, ahogy suttynomban (zakatoló szívvel) még lefotózom a gyönyörű askenázi vezetéknéveket egy postaládán, és arra is, hogy legalább száz leparkolt babakoci melllett sietünk el (Pont az iskolaidő vége lehetett, az anyák jöttek nagyobb gyerekeikért).

A haszid negyednek olyan hirtelen lett vége, ahogy kezdődött. Nem volt több fekete kabátos alak (csak miketten), megszaporodott a graffiti, újra a hipszterek fővárosában voltunk. Mire eljutottunk a túlázott újhullámos kávézóig, már kibeszéltük magunkból a furcsa ijdtséget és a családottságot, hogy sem haszid bárátunk, sem pastramink nem lett.

Mert persze mindenkit értünk, hogy a New York-ihoz hasonló szintű kulturális keveredés mellett csak

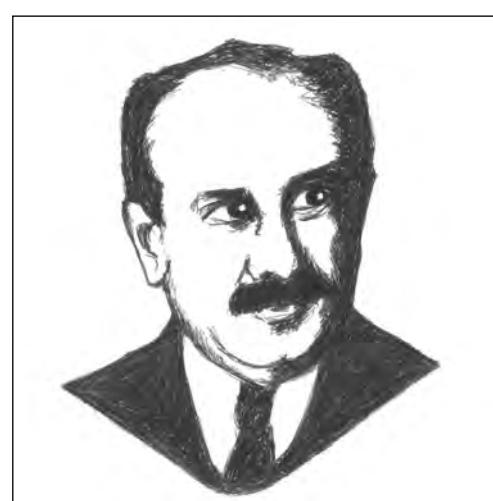
azok tudják változatlanul megtartani a hagyományait, akik foggal-körömmel védik azt. Értettük, hogy turistának és kíváncsiskodó világi zsidónak lenni nem pontosan ugyanaz; hogy az utóbbi csoport, amibe a szemükben tartozhattunk, sokkal veszélyesebb az ortodox közösség számára. Értettük azt is, hogy a lassan, de biztosan súlyosbodó amerikai antiszemizmus és a zsidók ellen irányuló – sajnos egyáltalán nem ritka – erőszak miatt a vallási közösségek természetesen összezárnak. Értettük, hogy pár óra alatt lehetetlen képet alkotni egy helyről, egy közösségről, annak nyitottságáról.

Értettük, csak szomorúak voltunk és elutasítottak. Mint oly sok dolog, amit tudni véltünk New York városáról, az ortodox közösség sem pontosan úgy volt ortodox, ahogy a cikkek, filmek, könyvek alapján elkezdtük – de még Koreatownban kellelmes meglepetés ért, a haszid közösség üzenete egyértelműen az volt: marad a kerítésen kívül.

Később lazacos-sajtkrémes, világi baget ebédeltünk. Elfogadtuk a helyünket a világ legfurcsább városában.

Csarnó Ella / Zsblog

Szabolcsi Lajos (1889–1943) emlékezete

Szabolcsi Lajos. Kerecsényi Zoltán golyóstollal készített rajza

kortájt jelenik meg két verseskötete, a *Vasárnapi*ok és a *Rokokó*. Közvetlen munkatársává válik Kiss József (1843–1921) költőnek, az általa alapított és szerkesztett, a *Nyugat* előfutáráként emlegetett A Hét című folyóiratnak. Kitűnő költeményei, fordításai, kritikái, glosszái jelennek meg itt. Ezzel párhuzamosan pedig az Egyenlőség hivatalában hű segítője atyjának, majd annak halálával (1915) ó várlik a lap vezető szerkesztőjévé. Kapcsolatba kerül az egyetemes emberi összetartozást, az emberek testvériségét hirdető vallásos-etikai színezetű mozgalommal, a szabadkőművességgel is;a régi, integer Nagymagyarázón felnevelkedett s ezt végig megőrző magyar hazafiként eszménye, meggyőződése a régi, haború előtti Magyarország volt, politikai platformja a liberalizmus. Ezen a talajon képzelte el a magyar zsidóságot, bevette vallásnak, sajátos hagyományokkal bíró és ezekre büszke kulturális közösségek..." – állapítja meg Szabolcsi Miklós.

1918-ban házasodik meg; feleségében, Mészáros Erzsébetben nagy intelligenciájú, művelt hölgyre, minden későbbi megpróbáltatásában szilárd társára lel. Hűen áll helyt apja utódaként az Egyenlőség élén, óriási energiával, kitártásal intézve az ügyeket; minden daddig, amíg el nem érkezik az 1929–30-as gazdasági válság, majd az azt követő tragédiásorozat: az 1938-as első zsidótörvény, az új sajtótörvény, a munkaszolgálat, a tetemes adóssághalmaz, s végül a súlyos betegség, a fizikai-szellemi hanyatlás: beszéd-, írás- és emlékezeti készségesvészts. Szerencsére 1940 és 1942 között még van ereje papíra venni emlékiratait – családtörténetét és az Egyenlőség történetét –, mely hosszú ideig, az 1990-es évekig kéziratban várja a napvilágra kerülést. (Szabolcsi Lajos: Két emberöltő – Az Egyenlőség évtizedei [1881–1931]. Budapest, 1993, MTA Judaisztikai Kutatócsoport.)

Talán lesz még kor, amely méltatja a szabadelvű ideálokat, talán lesz még olyan kor, mely példáért fordul vissza a múltba, talán el fogya egyszer a gyűlölet útja is, és megindul a keresés egy olyan korszak után, amit fel kell támaztani. És akkor elő fogják venni ezt a köny-

vét is, mondva: Ilyen volt a régi Magyarország, és ez volt az Egyisten üldözött vallásának élete: hatvan esztendőn át magyar földön. Ezért ajánlom könyemet nemcsak a ma olvasójának, hanem a jövőnek is, ki az áldozat után, a vihar elmúlásakor, az első csöndességen viszszatekint ennek az évszázadnak az életére" – olvasható Szabolcsi Lajos *Prolójában*, a Két emberöltő bevezetésében. Esményeit tekintve Szabolcsi Lajos egyes vonatkozásokban „elmentmondásos”, olykor „éles-bántó” hangú volt – de azokat az adott történelmi kor viszonyai között kell értelmezni, kezeln –, ugyanakkor egy igen remek irodalmár, egy mélyen érző, gondolkodó, sokszor önmagával és a világgal is vívó, jó ember volt; egy megingathatatlan magyar hazafi, aki tevékenységével hathatósan hozzájárult a modern magyar irodalom megeremelődéséhez. Méltó az emlékezete.

Végül több mint nyolcvanéves kis verseskönyvében, a *Vigasztaló*ban megjelent *Zsidó énekek 1933-ból* című, drámai hangvételű poémájából idézek:

„Én kitartok. Én mást nem is akartam,
Én elfogadom, mit a sors hozott,
Én vállalom a Könnyet és Botot,
Én vállalom az apám nevét,
A gyermekemnek bus tekintetét,
Én vállalom a gúnyt és titleget,
A hatalom és dicsőség helyett.
De ó Uram – így mondjátok – elég volt!
Köröskörül vétől tüzel az égbolt.
A neved: Egy! A dicsőséged: Egy!
Uram könyörgök: Váltsd meg népedet!...”
Felhasznált és ajánlott irodalom:
Róbert Péter: Az Egyenlőség első két évtizede. = <http://www.or-zse.hu/hacofel/vol7/robert-pegyenloseg-egyenloseg2013.htm> (Letöltés ideje: 2022. május 25.)

Szabolcsi Lajos: Vigasztaló. Szerzői kiadás, Budapest, 1940.
Szabolcsi Lajos: Két emberöltő – Az Egyenlőség évtizedei (1881–1931). Budapest, 1993, MTA Judaisztikai Kutatócsoport.

Írta és összeállította: Kerecsényi Zoltán

„A húszas évek elejéről való regénye, *A csillaglia*, eleven rajza a Bar Kochba felkelésnek. Ez is, miként Az áruló című darabja, saját belső vívódásairól is árulkodik, a zsidóság vállalása és a világi hatalommal való együttműködés konfliktusai, a megmaradás és hősies önfeláldozás különféle változatai, magatartásformái vonulnak fel. Más témahoz nyúl A leveleki menyegzőben, majd utóbb a *Délíab* című kötetben összegyűjtött novellákból. Apja és nagyapja szülőföldje, a Nyírség, Szabolcs megye zsidóságának legendáriumára ez, középpontjában a magyar haszidizmus nagy alakjával, a kállió pappal, a magyar szenttel, Reb Eizik Taubbal. Írói tehetségének talán ezek a színesen megírt, jól szerkesztett, csattanóra épített novellák a legjobb termékei. Köztük A mainzi rabbi, a zsidó és kereszteny kultúrkincs frappáns szembeállítása...” – írja fia, Szabolcsi Miklós (1921–2000) irodalomtörténész, akadémikus az MTA Judaisztikai Kutatócsoport kiadásában 1993-ban megjelent *Szabolcsi Lajos: Két emberöltő – Az Egyenlőség évtizedei (1881–1931)* című vaskos kötet előszavában.

Házi könyvtáram feltett darabja a Két emberöltő, továbbá az 1918-as A csillag fia – Egy nép tragédiája, az 1940-es *Vigasztaló* dedikált példánya a 1941-es *Elsüllyedt világ – Utiképek zsidó élményekről*. Hallatlanul érdekes ezeket fellapozni, ahogy az általa és korábban az édesapja – az idén 165 esztendeje született Szabolcsi (Weinstein) Miksa (1857–1915) – által szerkesztett Egyenlőség korabeli lapszámai is. Szabolcsi Miksát a magyar zsidó újságírás egyik megeremelőjeként tartjuk számon, az Egyenlőséget pedig „olyan kulturális emelkedést, közéleti kitekintést” biztosító hajdanvolt lapként, amelyhez nem fogható „egyetlen magyar zsidó lap sem, a későbbi időket is beleérett.”

Elhunyt Magyarország egyik legnevesebb iparművész csillárkészítője, Grünberger Tamás

78 esztendős korában meghalt hazánk egyik legismertebb iparművész csillárkészítője, Grünberger Tamás, aki a fény szerelmese körül olyan tereket világított be, mint a Zeneakadémia, a Dohány utcai zsinagóga, az Operettszínház, az Uránia, a New York Palota és az Állatkert Elefántnáha.

A kötcseli gyökerekkel rendelkező Grünberger Tamás a család hagyományait megőrizve, apja foglalkozását követve csillárkészítő műhelyében készítette az olykor monumentális világítótesteket. A Mai Manó Házzal szemben lévő, picike üzlet-helyiségen már ritkaságszámba menő csillárkészítő, illetve bronzműves mesterként, az iparág művészeken végezte különböző korok csillárjainak tervezését és meghasználásig hasonló körhű tervezését, elkészítését, és ugyanakkor kisebb lámpatestek javítását, pótlását, írja a nullahategy.hu.

A céget 1901-ben alapította Tamás nagyapja, Adolf, aki a Somogy megyei Kötcsén sváb iparosoktól tanulta a szakmát. Tamásnak 1968-ban kellett volna átvennie az üzletet, azonban ő mindenáron sportriporter szeretett volna lenni, viszont a család megtiltotta neki a pályamódosítást, amiért a mester később hálás volt. Tamás legnagyobb büszkeségére fia, Gábor viszi tovább a mesterséget.

Tamás ötvöként végzett a Pénzverőben, a csillárkészítést ugyanis soha sehol nem oktatták. Saját elmondása szerint elhelyezte csaknem tucatnyi szakmát kellett elsajátítania: az ötvös, bronzműves, rézműves, faragó, fémöntő, esztergályos, csőhajlító, géplakatos, belső-építészeti-statikai és villanyszerelői tudás a Grünberger családban apáról fiúra szállt.

Grünberger Tamás tizenkét tempolomban dolgozott, de a legbüszkébb a Dohány utcai zsinagógában, tervezett másfél tonnás, 126 égős csillárjára volt. Új statikai megoldást kellett kitalálnia a szerkezet felfüggesséhez, amelyért Europa Nostra fel-találói díjat kapott, valamint a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét is.

Grünberger-csillár látható az Operettszínházban és az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Térben is. A mester még aggódik, azt mondja: a futószalagon gyártott LED-lámpák korábban szinte senki nem csináltat csillárt, legfeljebb a régi darabokat hozzákk be javítattani. Kihalófelben lévő mesterség ez, és a csillárokkel együtt mintha a régi idők fénye is megko-

pott volna. Az egykori polgári lakásokat a csillár tette otthonossá, földíszítette a fény. A mai új építésű házak lakóinak sem pénzük, sem igényük nincs erre.

Kevesen tudják, hogy első kötetére alkotását 2004-ben készítette Kötcsén, amellyel a világháborúban megölt 600 ezer magyar zsidónak, illetve édesapja családjának állított emléket.

A művész egy korábbi interjúban így volt szakmájáról: *Bartókot jó darabig nem értettem, de egyszer az unokabátyám, Markó Iván elvitt A csodálatos mandarin györi előadására. Akkor és ott, a tánc és a díszlet segítségével megértettem, mit akart Bartók. A csillár is ilyen; annyi művészeti ág egyesül benne, hogy*

egy magasabb szintű megértéshez emel.

Felvételi tájékoztató

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem felvételt hirdet a 2022/23-as tanévre **Egyházi/felekezeti közösségszervező** képzésre, **6 félévben (BA)**.

A hallgatók a közösségszervezés elméleti és gyakorlati alkalmazásán kívül **vallási és világi tárgyat** tanulhatnak.

Lehetőség van angol és ivrit nyelv tanulására.

Judaiztikai előképzettség nem szükséges, de végzettségükkel fellendítik környezetük zsidó és nem zsidó szervezeteinek közösségi életét.

Az oktatás levelező képzésének **heti egy (hétfői) nap online** folyik, **havi egy személyes** alkalom beiktatásával.

A tandíjaink kedvezőek!

Az egyetem **továbbtanulási lehetőséget** is kínál.

Minden szemeszterben **kirándulást szerveünk** Budapesten, vidéken és a környező országokban működő hitközségekbe, a zsidó környezet, a zsidó kultúra megismertetésére.

Az augusztusi pótfelvételi elbeszélgetésünk pontos időpontját később hirdetjük meg a honlapunkon (<https://or-zse.hu/>).

Dr. Goldmann Márta egyetemi docens, szakfelelős
goldmannm@or-zse.hu

Helyesbítés

Az Új Élet július 1-i számában ismertető jelent meg *Szótár a Könyvek könyvéhez* címen. Ennek egy mondata félreérthetően és tévesen jelent meg: „...kerestem a gödölyét. Elő is került az Énekek énekéből (is), de meglepetésemre a szótár a héber kecse gedijjá alakot mutatta fel.” – helyesbítve ez szerepel a szótárban: az 1240. szócékben az alábbiak olvashatók, *gedijjá*, elsődleges jelentése: gödölye, szinonimák: kecse, előfordulása: Énekek éneke 1,8. A pontatlan fogalmazásért a szerzők elnázását kérjük.

Mártír-istentiszteletek országszerte

Július 24., vasárnap

Újpest 18.00 zsinagóga
Sárbogárd 16.00 temető

Szeptember 11., vasárnap

Tapolca 10.30 Csányi László utcában
11.30 a volt gettonál koszorúzás
Temetőben megemlékezés,
üvegmozaik avatása

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrogzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindenmű régiséget vásárolók díjtalán kiszállással. Teljes lakáskürtéssel! Híradástechnikát, bakelitelemezeket, bútor, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékot (retró tárgyak előnyben). Pintér Nikoletta, 06-1-466-8321, 06-30-973-4949.

Kastélyok berendezéséhez vásárolók festményeket, ezüstöket, bronzokat, órákat, bútorokat, hagyatékokat. Üzlet: 06-20-280-0151, herendi7@gmail.com

Régiségek-hagyaték, örökségszelvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu

BELEFÁRADT A HAVI REZSIBE? HÍVJON BIZALOMMAL! ELTARTÁSI SZERZŐDÉST VÁLLALOK, IGÉNY ESETÉN GONDOZÁSÁT IS. 06-30-898-5720, 06-1-789-1693.

Gábor Eszmeralda becsüs, műgyűjtőnő készpénzért vásárol gyűjteményeket, festményeket, bútorokat, ezüsttárgyat, evőeszközököt, aranyakat, szobrok, porcelánokat. Kisállás díjtalán: 06-30-898-5720.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Bár micva az Alma utcában

Az Alma utca 2. épület és telek a Magyarországi Autonóm Izraelita Hitközség tulajdonában van, és évtizedeken át, már a háború előtt is, idős zsidó emberek otthona volt. A második világháború vége felé, amikor a szovjet csapatok már a közelben voltak és felszabadították volna az itt megbújt lakókat, egy magyar pap szervezett gyilkolásban mindenkit kivégeztetett. A ház falán tábla örzi emléküket.

Az áldozatot nevei nemrégiben felkerültek a Csaba utcában emelt emlékoszlopra, melyet Mohácsi András szobrászművész tervezett, aki sok éve a zsinagóga látogatója. Az avatásra a Mazsihisz küldöttek Kardos Péter főrabbi mondott imát és megemlékező beszédet a XII. kerületi zsidó hittestvérek nevében is.

A néhány éve kezdeményezett átalakítás után a zsinagóga imaterme új helyre került. Pár hónapja Hegedüs Pál – Saul ben Ábrahám – odaadó lelkészések és tevékenységének köszönhetően minden szombaton imádkozás van. Ezután invitálunk mindenkit, aki nem tudott erről a régi-új lehetőségről, hogy szombatonként látogassa a szépen berendezett imatermet, hogy ne csak a kövek, az oszlop, az emléktábla emlékezzessen a múltra, hanem újra imádkozással töltse meg a levegőjét, és aktív emlékezéssel minden mázkir alkalmával – az otthon elhunyt lakónak neveit is felolvashassuk.

Június 4-én azonban örömnepre jöttünk össze, nemcsak a sávuot bejövtele alkalmából, hanem egy szerencsés fiatalember, Hegedüs Simi, Simon ben Saul bár micváját ünnepeltük. A sáchrítor Winkler Miksa davenolta, aki a magyarországi zsidó temetők rendezésében szerzett érdemeket, másokkal együtt megszervezte például a Kozma utcai sírkert rendbetételét. A sojchén ádtól Pretz Péter vette át az imádkozás fonalát, aki Miklós fia bátor éneklésével tűnt ki a kb. 40-50 fős közösségből. A tórtát Hegedüs Pali és a már nagykorú fiai felváltva olvasták. A szerencsések, akitet a gábe feladatait ellátó Bárász Tamás hívott fel sorban, a rend betartásával jöttek, köztük Varga István a Béth Sálon zsinagógából és Villányi András, a Scheiber Sándor-díj 2021-es kitüntetettje. Az ünnepelt, Simon ben Saul hibátlanul olvasta fel a hetiszakasz hadiokat alijáját, majd még rá is licitált azzal, hogy bevállalta a haftarat is.

A Muszafot Bárász Tamás előimádkozásával hallhatták a jelenlévők. Végül Pali és Réka negyedik fia, Noé énekelte el az Ánim zmíralt dalt a felnőttek közreműködése mellett. Bárász Tamás fia, Benjámin még a felújítás előtt lépett be Ábrahám szövetségebe a mostani imateremben.

Az ünnep folytatásaként az elmaradhatatlan kidús következett a Hanna étteremből, amelyen olyan ritkaság is az asztalra került, mint a pastida, valamint egyéb változatos húsételek, kóser borok, pálinkák, sörök. A fénypontról mégis a torták voltak három ízben, úgy mint citrom, eper és csokoládé.

Az étkezés alatt Simi azt magyarázta el, hogy a tóra miért a pusztában adott. Nem volt hosszú beszéd, mert nem akarta elvenni a szót az édesapjától, aki kifejtette, hogy mind a pusztára csend, minden a gyerekkor nyugalma az értelmes célok megfogásának is lehetővé teszi, ezekért aztán fáradhatatlanul dolgozva átéltetjük, ami teljesült az álmankból. Nem titkolta, hogy Pali és Réka harmadik fiának bár micvájára is utalt. Végül az édesapa egy szellemes megnyugvással zárta mondókáját: hálát adott az Örökkelvalónak azért, hogy a jövőben Simon fiának ilyen-olyan dolgaiért a felelősséget már nem neki kell viselnie, igaz, hogy az erények sem az ő dicsőségét hirdetik immár.

A következő hozzászólás Kálecz András rabbinövendék volt, aki a legendás Kook rabbit idézve arról adott tanítást az ünnepiöknek, hogy az ember szabad választása sávuotkor a tóraadásnak a zsidóság számára örökké felejtetlen eseményében is megnyilvánult.

(Simi gyerekként Mohácsi úrál értette meg magát leginkább a zsinagóbán jelenlévők közül. Egyszer személyesen nekem is volt egy élményem vele, amikor a négyéves fiú annyira unhatta az apja tóraolvasását, hogy a fagypontról alatti hőmérőkletben zokniban kiszököt az udvarra. Én – alulírott – mentem utána és hoztam vissza.) A család után mások is rövid tóramagyarázatokkal köszöntötték a friss felnőttet és az ünnepiököt.

Meg kell említeni, hogy a Hegedüs családban már két fiatalember, Ábel és Rafael bár micváját is megtartották a még felújítás előtti Alma utcában, illetve a Dessewffy utcában. Nem szabad elfelejteni az édesanyáról, Rékáról sem – az édesanyákat mindenkor hagyják –, aki odaadó támogatása nélkül a négy ifjú ember neveltetése, iskoláztatása és felkészítése az imádkozásra nem ment volna úgy, ahogyan láthattuk most is, Simi bár micváján.

Imrevez

NAPTÁR

Július 17., vasárnap Támmuz 18. Böjt

Július 22., péntek Támmuz 23.

Gyertyagyújtás: 8.12

Július 23., szombat Támmuz 24. Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 9.27

Július 29., péntek Áv 1.

Újhold

Gyertyagyújtás: 8.04

Július 30., szombat Áv 2.

Szombat kimenetele: 9.16

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségesen váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciójának magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulók jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Programjánlat

Augusztus Generációk Klubja (1067 Bp., Hunyadi tér 3. I. emelet)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk.

Augusztus 1.: Bubnó Márk

Lepsénynél még megvolt!

Kirándulótippek zsidó szemmel a Balaton-parton

A magyar tengerre nem csak a fel-frissülést nyújtó víz miatt érdemes ellátogatni. Számos attrakcióval várja a Balaton a zsidó kultúra, hagyomány iránt fogékony turistákat.

Lepsénynél még megvolt! – Salamon Béla után mondta szabadon minden egyes alkalommal, amikor a Déli pályaudvarról az egyre ütőtebb-kopottabb MÁV-szerelvényekkel közelítettünk a Balatonséplak alsón található egykori nyaralónkhöz. Lepsénytől már majdnem látta a magyar tengert, a vonaton töltött egy óra után szükség is volt a közeledés tudatára, ugyanis a bőrűschez tapadt izzadt testük elválasztása az ülőalkalmatosságtól nagy kihívást jelentett, kisebb mértékű fájdalommal járt. De sebaj, Balatonaigánál valóban megpillanthattuk azt, amire előző ősztől vágytunk: a gyönyörű színekben pompázó tavat. Gyerek-ként nyarakat töltöttet Széplak alsón, ahol azóta is minden évben ellátogatók, megnézem, mi változott a településen, és az új tulajdonosok hogyan alakították át nagyszüleim nyaralóját.

Siófok

Képzeteletbeli utazásunkon nem megyünk el Széplak alsóig, Siófokon állunk meg először. A települést Zsidófoknak is nevezik az 1920-as években, ugyanis az itt nyaralók 80%-a izraelita volt. Az 1940-es évek elején Siófok lakosságának (kb. 5000 fő) 10%-a izraelita.

A híres zsidó származású operettszerző, Kálmán (Kopstein) Imre Siófokon született 1882-ben. Elemi iskolai tanulmányait a helyi izraelita népiskolában végezte el. Kincséves korában azonban a családnak el kellett hagynia a várost. Születésének 105. évfodulóján, 1987-ben emlékmúzeumot nyitottak tiszteletére a szülőházból.

A település első zsinagógáját 1870-ben építették, napjainkban ez már nem látható. A vészszakután a helyi hitközség tagjai rendbe tették a németek által raktárként használt épületet, az utolsó zsidó esküvőt 1976-ban tartották a városban.

Somogy megye egyetlen működő zsinagógáját 1986-ban adták át a városban. Jelenleg nyaranta tartanak péntek esténként és szombaton reggel (9 és 12 óra között) imát. Az elmúlt években számos felújításon esett át az épület – meséli Winkler Miksa, a siófoki zsinagóga vezetője. Tavaly kicseréltek az ajtókat, az elmúlt években a tetőt újították fel, valamint a homlokzatot és az épület belsejét is renováltuk. Terveink szerint idén az ablakokat cseréljük ki – folytatta a lelkes rásekkel. 2022-ben július 8-án volt először alkalmára arra a helyieknek és a környéken nyaralóknak, hogy a siófoki zsinagógában imádkozzanak. Körülbelül 5-6 házaspár akad, akik az egész nyarat lent töltik a Balaton partján, és amikor csak lehetőségi van, ellátogatnak hozzáink. A közösségi nagyobb része spontán módon szerveződik, mindenkit nagy szeretettel várunk – tette hozzá Winkler Miksa.

Tavaly nyáron részt vett az egyik siófoki szombatfogadáson, felemelő élményt nyújtott, csak ajánlani tudom!

Keszthely

Túránk második állomása, az északi parton található Keszthely Siófoktól 86 kilométerre helyezkedik el. A helyi zsinagóga a Pethő-ház (amit Goldmark-háznak is neveznek) udvarán található. A korábbi imaház helyére építették 1852-ben. A híres zeneszerző, Goldmark Károly itt született 1830-ban. Az épületet 1993 és 1995 között állították helyre, 1997-ben készült el külső felújítása és belső díszítőfestése. Magyarországon egyedülálló módon 2003 óta Biblia-kert működik az udvarán, ahol a Tórában szereplő növényekkel ismerkedhet meg a látogató.

Keszthely az egyetlen balatoni település, ahol 278 éve létezik hitközsége, de ki tudja, meddig – fogalma-

Siófokon nyaranta pénteken és szombaton van ima

A keszthelyi bibliai kertben a Tórában szereplő növényekkel ismerkedhetünk meg

A füredi temetőben 2020-ban adták át a Heller Ágnes emlékparkot

zott kissé pesszimistán Rejtő Gábor elnök. 1944-ben Keszthely lakosságának 9%-a (728 fő) zsidó volt, a vészszakután 64-en éltek túl, és minden 30-an maradtak a városban. A harminc túlélő egymás között házasodott, tölik szárazmunka mi – folytatta a közösségi vezető. A 60-as években a hitközség lélekszáma még 60 felett volt, azóta folyamatosan csökken. Péntek esténként a mai napig összejövünk szombatfogadást tartani, de szombaton már nem, mert nincs minjen – egészítette ki Rejtő.

Tapolca

Keszthelyről, a Balaton-parttól beljebb látogatunk: 27 kilométert megtéve, következő megállónk Tapolca. A ma is látható zsinagógát 1863-ban avatták fel, majd 1905-ben felújították, kibővítették. A vészszak az épületet is nagyon megtépázta. Jelenleg a helyi művelődési központ egyik szárnyaként működik.

Kővágóörs

Még nem térünk vissza a tóhoz, hanem rövid időre megállunk a Tapolcától 16 kilométerre elhelyezkedő Kővágóörsön. A település zsidó hitközsége 1778-ban jött létre. A ma szinte romként álló zsinagógát feltehetően az 1820-as években építették. A hitközséghoz egykor 9 település tartozott, köztük Tapolca is. A második világháború után az épület üresen állt, majd az 1960-as évektől ÁFÉSZ-raktár lett, később a Révfülöpi Nagyközségi Közös Tanács tulajdonába került. Az 1980-as években privatizálták. 1985-ben műemlékké nyilvánították, ám a tulajdonosokat nem sikerült rábírni az épület

Bizony, Lepsénynél még megvolt! Ma még láthatjuk az egykor virágzó Balaton menti zsidóság nyomait, ki tudja azonban, hogy meddig marad így.

Miklós Dóri

SPÁNN GÁBOR

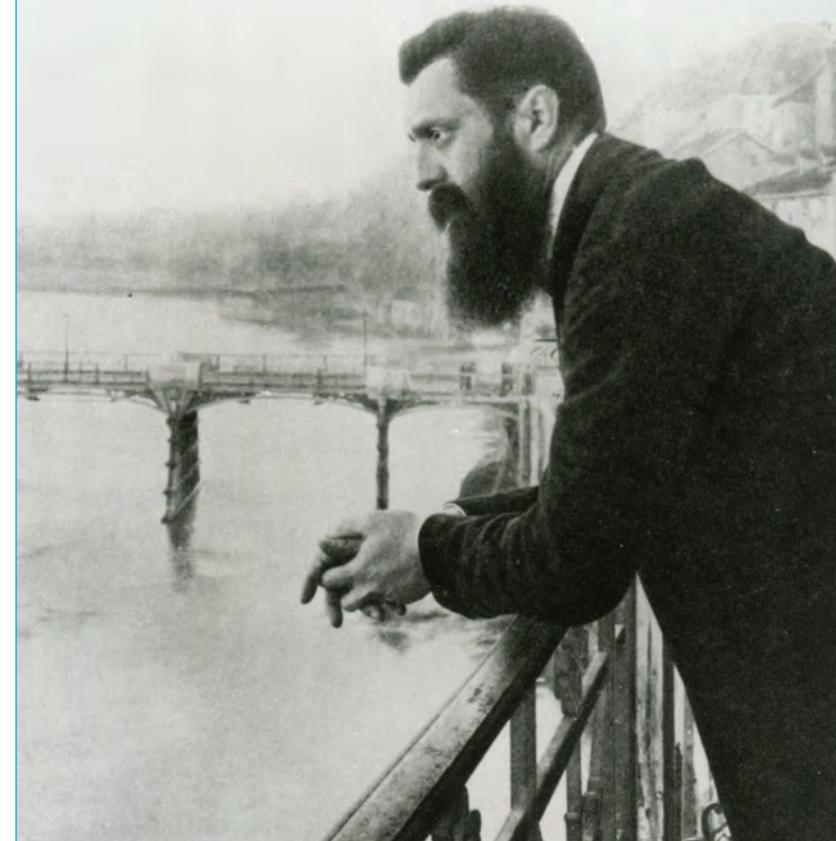
FőiSpánn

Emlékeim szerint valamikor a 80-as évek elején egy szilveszteri karabéban a zseniális Hofi Géza egyik zseniális tréfája így szólt. Divatos ma a közvilemény-kutatás. Az én egyszemélyes felmérő csoportom csupa kíváncsiságból lement Kenderesre. Mint tudják, ez a hely volt valaha a Horthy-birtok. Kíváncsi voltam mint az egyszemélyes bizottság elnöke, hogy ha megkeresem a falu legöregebb parasztját, akinek az apa még Horthy hűbérre volt, emlékszik-e azokra az időkre. Megtaláltam egy 80 éves bácsit, és megkérdeztem tőle: Bátyám, ha ma kérvényt kellene írnia a kormányzónak, emlékszik-e még, hogyan fogalmazni? Az öreg kiköpött, és rögtön válaszolt: Természetesen! Őfőmítősága vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó úrnak, Kenderes, Lenin út 1.

Ezen aztán az új esztendő első heteiben végigröhögte magát az ország, mert aki még nem hallotta előben, annak is volt, aki mesélje.

Ez most azért jutott eszembe, mert először azt hittem, hogy a vírus jelenik meg a számítógépemen, amikor kiijött a hír: kormányzati javaslatra a jövőben a kormánymegbízottat főispánnak, a megyéket pedig vármegeyen fogják nevezni. Gondolom, az előterjesztő országos jelentőségű szavait a „Magyarország előre megy, nem hátra” jelszójában mondta el. Előrebocsátom, hogy nekem teljesen mindegy, hogy a kormánymegbízottat főispánnak, szolgabírónak, porkolábnak vagy kisbírónak nevezik majd, amennyi dolgom volt velük, annyi lesz ezután is. Ami a személyes gondom nekem ezzel, az a következő: engem ugyebár családi nevem Spánnak hívnak. Életem során sokszor fordult elő, hogy valamely hivatalos ügyemet intézendő, telefonon beszéltem illetékes elvtárral, aki a végén azt kérte, hogy intézkedés végett diktáljam be a nevemet és a lakcímet. Ilyenkor mindenből mondtam minden esetben, hogy egyszerűsítsünk: Spánn, mint ispán, csak i nélküli és 2 nél, mert múlt idő. Na ennek a kornak vége, ezt kihúzták alól. Ma ugyebár nem élcélódhetek ezzel, mert valaki még komolyan azt hiszi, hogy ispán vagyok, és kér, hogy valamit intézzek el neki, márpedig nemek naponta többször van elintézni a várat helyiségen. Aztán nosztalgikus gondolataim támadtak. Elképzeltem, hogy ha például ez a mesége otlet Gyurcsánynak jut eszébe, és közli vele, hogy egy Spánn már létezik, és felkért volna, hogy legyek én Zugló főispánja, csípőből utasítottam volna vissza. Azt kérdezik, miért? Csupán azért, mert lehet, hogy a kinevezésem után a fadrászom nagyobb boravaló reményében onnantól kezdve tekintes úrnak szólított volna. De az biztos, hogy a Bosnyák téri piacnak kedvenc baromfisomtól soha többet nem kaptam volna pult alól csirkehónaljat.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod UIA,
a szervezet, amely Izrael
részére gyűjt adományt.

Tölünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

